

จากสะพานอุตตามนุสรณ์ถึงสะพานไม้ไผ่ลูกบวบ :

ภาพสะท้อนวิถีชีวิตชุมชนไทย-มอญสองฝั่งแม่น้ำของกาเลียที่เปลี่ยนแปลง

ณัฐพงศ์ แยมเจริญ¹

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นบทความทางวิชาการ การเปลี่ยนผ่านทางวัฒนธรรมเพื่ออธิบายความเปลี่ยนแปลงทางด้านวิถีชีวิตของชุมชนไทย-มอญสองฝั่งแม่น้ำของกาเลีย อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรีที่เกิดขึ้นโดยใช้สะพานอุตตามนุสรณ์ และสะพานไม้ไผ่ลูกบวบซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของชุมชนเป็นตัวแทนในการในการเรียบเรียงบทความนี้แสดงให้เห็นว่าเมื่อมองภาพสะท้อนผ่านสะพานทั้ง 2 แห่งจะพบบริบทแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้วิถีชีวิตของชุมชนไทย-มอญ ริมฝั่งแม่น้ำของกาเลีย จากอดีต และปัจจุบันมีการแตกต่างทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม โดยพบว่า ทุนนิยม เข้ามีบทบาทกับสังคมไทย-มอญมากขึ้น ขณะเดียวกันด้วยระยะเวลาที่อยู่ร่วมสังคมกันมาอย่างยาวนานการกลมกลืนทางวัฒนธรรมจึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและทำให้คนในชุมชนรุ่นใหม่มีลักษณะเป็นไทยร่วมสมัยมากขึ้นโดยลดทอนความเป็นมอญ คงเหลือเพียงผู้สูงอายุจำนวนน้อยในชุมชนเท่านั้นที่ยังคงรักษาขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมแบบมอญเอาไว้

คำสำคัญ: สะพานอุตตามนุสรณ์ , ชุมชนไทย-มอญ , ภาพสะท้อนชีวิต

¹ หัวหน้าสาขาวิชาสื่อสารการแสดงร่วมสมัย คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

From Utamanusorn Wooden Bridge to Bamboo Floating Bridge: A Reflection of Life on the Changing of Thai and Mon besides the Songalia River.

Nattapong Yamcharoen¹

Abstract

This article is about cultural transformation. It outlines the changing of the way of life of Thai and Mon communities on the both sides of Songalia River in Sangkhlaburi District, Karnjanaburi province because of the change from Utamanusorn Wooden Bridge to Bamboo Floating Bridge.

The bridges represented the changing of the surrounding contexts from past to present and of their way of life in social, economic and cultural aspects. The author suggested that capitalism affected greatly on their communities. As a result of cultural assimilation, the new generation of Mons has changed their identity to be more Thais. Only few of the old generation could retain their Mon's tradition and culture.

Keywords : Utamanusorn wooden bridge, Thai and Mon community , Reflection of life

¹ Head of Communications Branch of the Contemporary, Faculty of Communication Arts Kasem Bundit University

บทนำ

สะพานอุตตามานุสรณ์หรือสะพานไม้ที่เชื่อมฝั่งชุมชนไทยและชุมชนมอญถือเป็นจุดที่สำคัญแห่งหนึ่งของอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี สะพานไม้แห่งนี้เป็สะพานไม้ที่ยาวที่สุดในประเทศไทยและคาดว่าน่าจะเป็นสะพานไม้ที่ยาวเป็นอันดับ 2 ของโลกรองจากสะพานไม้อูเบ็งที่เมืองอมรปุระ ประเทศพม่า สะพานไม้แห่งนี้สร้างขึ้นโดยมีหลวงพ่อดุตตะมาเป็นศูนย์รวมจิตใจและแรงศรัทธาท่านกลางสังคมพหุวัฒนธรรมของไทย มอญ และกะเหรี่ยง

ภาพที่ 1 สภาพสะพานอุตตามานุสรณ์ที่พังจากกระแสน้ำ

ภาพและเรื่องราวเกี่ยวกับการพังทลายของสะพานไม้อุตตามานุสรณ์เมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2556 สร้างความตื่นตระหนกให้กับคนไทยและผู้เคยเดินข้ามสะพานไม้แห่งนี้พอสมควร เพราะสะพานไม้ที่พาดผ่านระหว่างชุมชนเป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญของอำเภอสังขละบุรีที่เชื่อมมิตรภาพของคนไทยและคนมอญที่มีแม่น้ำซองกาเลียกั้นอยู่ตรงกลาง นอกจากนี้ยังเป็นภาพสะท้อนสภาพทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำซองกาเลีย เมื่อสะพานอุตตามานุสรณ์ได้ขาดและพังทลายจึงเกิดสะพานไม้ไผ่ลูกบวบ ขึ้นมาใช้แทนชั่วคราวเป็นการทดแทน นับตั้งแต่กรกฎาคม 2556 จนถึง

ปัจจุบันเกือบ 1 ปีแต่สะพานอุตตามานุสรณ์ยังไม่สามารถซ่อมแซมได้เสร็จซึ่งแตกต่างจากยุคสมัยในปี พ.ศ.2529 – 2530 ที่มีความยากลำบากในหลาย ๆ ด้านแต่สามารถสร้างสะพานแห่งนี้จนสำเร็จด้วยระยะเวลาราว 2 ปี

จากปรากฏการณ์ที่กล่าวมาข้างต้นผู้เขียนมองเห็นถึงความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นกับชุมชนสองฝั่งน้ำซองกาเลีย โดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์ จากการลงภาคสนามอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2556-กรกฎาคม พ.ศ.2557 เพื่อนำผลการศึกษาวិเคราะห์และและอภิปรายตามประเด็นต่าง ๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

สองปีกับการสร้างสะพานอุตตามานุสรณ์ย้อนมองวิถีชีวิตไทย-มอญในอดีต

นับตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2491 เป็นต้นมาตั้งแต่การหนีภัยสงครามและการเอารัดเอาเปรียบจากรัฐบาลพม่า จนเกิดการอพยพมาเริ่มก่อตั้งหมู่บ้านมอญพลัดถิ่นที่สังขละบุรี เดิมพื้นที่แถบนี้เป็นป่าเขาและมีแม่น้ำหลายสายเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ เมื่อชาวมอญอพยพเข้ามาในยุคแรก ๆ ช่วงประมาณปี พ.ศ.2492 จะทำไร่ทำนาหากินร่วมกับชาวกะเหรี่ยงชนดั้งเดิมในบริเวณนี้ ส่วนใหญ่มอญจะอพยพเข้ามาในฐานะผู้ลี้ภัยด้วยความสมัครใจมากกว่าลักษณะอื่น

ระยะต่อมาชาวมอญอพยพเข้ามามากขึ้น หลวงพ่อดุตตะซึ่งเป็นชาวมอญจากหมู่บ้านเดียวกันในประเทศพม่าได้เข้ามารวบรวมชาวมอญอพยพให้ไปอยู่รวมกันที่บ้านวังกะลางจนกระทั่งในที่สุดหลวงพ่อก็ได้ทำการเจรจากับปลัดอำเภอขอพื้นที่ก่อตั้งกำเนิดเป็นหมู่บ้านมอญพลัดถิ่นบริเวณฝั่งตรงกันข้ามแม่น้ำกับฝั่งตัวอำเภอ (อรวรรณ ทับสกุล , 2546)

จากข้อมูลในหนังสืออุตตมะพบว่าก่อนจะมีการสร้างสะพานอุตตามนุสรณ์ หลวงพ่ออุตตมะได้เป็นผู้นำชุมชนในการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำอยู่หลายครั้ง เช่น การสร้างสะพานข้ามแม่น้ำแควน้อยที่มีสาเหตุมาจากการที่เด็กมอญเสียชีวิตจมน้ำระหว่างโดยสารเรือหรือแพข้ามฟาก

“...การข้ามแม่น้ำแควน้อยนั้นเดิมที่ใช้เรือหรือแพกันเอง ต่อมามีคนมาเปิดกิจการเรือข้ามฟากเก็บเงินค่าโดยสาร คนมอญก็ใช้บริการมากเพราะสะดวกดีแต่ต่อมาเกิดมีเรือล่ม ทำให้เด็กนักเรียนมอญจมน้ำตายไปไม่ใช่ความผิดของเรือแต่เป็นความผิดของน้ำ คนมอญเป็นคนต่างด้าว จะฟ้องร้องคนไทยก็ไม่ได้...”

การสร้างสะพานข้ามแม่น้ำสามประสบเพื่อให้ชาวบ้านสามารถใช้เป็นเส้นทางเท้าเพื่อเดินทางไปวัดและทำกิจธุระต่าง ๆ ระหว่างสองชุมชน

“...การสร้างสะพานข้ามแม่น้ำสามประสบเพื่อให้ชาวบ้านเดินทางไปมาสะดวกและเพื่อไปซ่อมแซมเจดีย์สร้างที่อยู่เลยสะพานข้ามแม่น้ำนั้นไปตัวสะพานห่างจากวัดวังกวีเวการามขึ้นไปทางเหนือราวกิโลเมตรครึ่ง หลวงพ่อเลือกสร้างตรงส่วนที่เป็นแหลมยื่นเข้าไปในแม่น้ำปีคี่ทั้ง 2 ฝั่ง สะพานจึงมีความยาวเพียง 40 เมตร ใช้ไม้ในป่าที่พวกเค้าแก่ทิ้งไว้ไม่ได้ชักลากไปเพราะขนาดเล็กเกินกว่าที่ต้องการส่วนมากเค้าแก่ต้องการไม้ใหญ่ขนาด 8 กำขึ้นไป (30 นิ้ว) แต่แรงงานที่ตัดนั้นเป็นมอญ บางคนกะขนาดไม่ถูกก็ตัดเล็กเกินไป ไม้ขนาด 5-6 กำจึงเหลืออยู่บ้างก็เป็นไม้ที่หล่นลงไปในเหว เค้าแก่ไม่ลงทุนลากขึ้นมา หลวงพ่อเพียงแต่แจ้งให้ทางป่าไม้ทราบก็สามารถนำขึ้นมาใช้ได้เพราะเป็นไม้ที่ตีดราแล้วทั้งนั้น ท่านขอแรงชาวบ้านใช้ช่างชักลากขึ้นมาได้มาก สร้างสะพานนี้มีคนมาช่วยมากมายเหมือนเดิม หลวงพ่อใช้เงินที่ประชาชนทำบุญไว้ไปซื้อตะปู และจ้างคนงานบ้าง พวกที่ทำอะไรยังไม่เป็นได้ค่าแรงวัน

ละ 20 บาท พวกที่พอมีฝีมือได้ว่าละ 35 บาท นี้อุตตมะไม่ต้องซื้อเพราะมีโรงงานส่งมาช่วย หมาดค่าก่อสร้างไปไม่เกินห้าหมื่นบาทสะพานก็เสร็จในเดือนสามใช้เวลาก่อสร้างเพียง 2 เดือน...”

หลังจากนั้นอีกหลายปีต่อมาราว พ.ศ.2529 – 2530 จึงได้มีการสร้างสะพานอุตตามนุสรณ์ขึ้นหรือที่เรียกกันอย่างสั้น ๆ ว่า “สะพานมอญ” หรือ “สะพานแห่งศรัทธา” ซึ่งเป็นสะพานหลักที่หลงเหลือการใช้งานจริงอยู่ในปัจจุบันและกลายเป็นสัญลักษณ์อำเภอสังขละบุรีที่มีคุณค่า จากข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำในสังขละบุรีหลายต่อหลายครั้งผู้เขียนได้พบภาพสะท้อนทางวิถีชีวิตของชุมชนไทย-มอญบริเวณสังขละบุรีช่วงเวลานั้น ดังนี้

1. ภาพสะท้อนทางสังคม

ยุคสมัยที่ก่อสร้างและสร้างสะพานอุตตามนุสรณ์ พบว่า ชุมชนไทย-มอญยังมีลักษณะเล็ก จำนวนครัวเรือนในหมู่บ้านชาวมอญพลัดถิ่นยังมีจำนวนไม่มากนัก เวลาบ้านใดมีงานบุญหรืองานเฉลิมฉลองชาวบ้านในหมู่บ้านก็จะไปช่วยเหลือกันและการทำมาหากินที่ไม่อึดอัดขัดสนจนเกินไปทำให้ชาวมอญสามารถดำรงชีพอยู่ได้อย่างราบรื่น ไม่แก่งแย่ง เบียดเบียน หรือต้องดิ้นรนหาเลี้ยงชีพส่งผลให้ชาวมอญสามารถมีวิถีชีวิตอย่างเรียบง่าย เช่นที่เคยปฏิบัติสมัยอยู่บ้านเกิดของตน (อรรถพร ทับสกุล, 2546) สังคมเล็ก ๆ ของชุมชนชาวไทย-มอญจึงเน้นการพึ่งพาอาศัยกันประกอบกับความสัมพันธ์ของคนมอญที่อพยพมายังเป็นระบบเครือญาติจึงมีการเคารพในระบอบอาวุโส การอยู่ร่วมกันในสังคมจึงเป็นไปโดยเรียบง่าย ดังนั้นการสร้างสะพานอุตตามนุสรณ์จึงเต็มไปด้วยความสมัครใจของคนในชุมชนที่มีความสัมพันธ์กันแบบพึ่งพาอาศัยกันเป็นต้นทุนเดิม ด้วยระยะเวลาเพียง 2 ปีกับการก่อสร้างโดยใช้ภูมิปัญญาและความชำนาญในเชิงช่างไม้ของคนมอญจึงสำเร็จได้อย่างรวดเร็ว

2. ภาพสะท้อนทางเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจในยุคสมัยดังกล่าวเน้นการทำเกษตรกรรม ที่ดินที่ทำกินยังมีเพียงพอในการทำเกษตร เพาะปลูก เลี้ยงสัตว์เอาไว้บริโภคในครัวเรือน ผลผลิตจากการเพาะปลูกยังมีเหลือเอาไว้แจกจ่ายหรือแลกเปลี่ยนกับเพื่อนบ้านบ้าง เพราะสังคมมีขนาดเล็ก ประชากรมีไม่มากและทรัพยากรยังมีเพียงพอ (อรรวรรณ ทับสกุล, 2546) ดังนั้นเศรษฐกิจของสังคมไทยและมอญสังขละบุรีจึงเน้นวิถีชีวิตเพื่อดำรงชีพโดยมีปัจจัยสี่เป็นพื้นฐาน ระบบเศรษฐกิจจึงไม่ได้มีบทบาทและความสำคัญต่อสังคมมากจนเกินไป การก่อสร้างสะพานในแต่ละครั้ง ค่าจ้างหรือค่าแรงจึงไม่ใช่สิ่งสำคัญเพราะสิ่งที่ยังกว่าคือการสร้างสะพานเพื่อประโยชน์สาธารณะของคนในชุมชนอย่างแท้จริง

3. ภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมและประเพณี

วัฒนธรรมและประเพณีที่สำคัญของชุมชนไทย-มอญ สังขละบุรีล้วนเกี่ยวข้องกับระบบความเชื่อ ความศรัทธา ของคนท้องถิ่น ผู้เขียนเห็นว่าวัฒนธรรมและประเพณีที่มีอิทธิพลอย่างสูงในยุคสมัยสร้างสะพานอดตามนุสรณ์มีอยู่ 2 ลักษณะคือ

3.1 วัฒนธรรมและประเพณีเกี่ยวกับพุทธศาสนา

ความศรัทธาที่มีต่อพุทธศาสนาของคนไทยและคนมอญเป็นไปอย่างแรงกล้า ประกอบกับความศรัทธาที่มีต่อ หลวงพ่ออุตตมะที่มีคุณูปการมหาศาลทั้งทางโลกและทางธรรมให้แก่คนในแถบนั้น จนมีกล่าวกันว่า “ชาวมอญที่สังขละบุรีมีพ่อ 3 คนหนึ่งคือ พ่อผู้ให้กำเนิด สองคือพ่ออยู่หัว (พระเจ้าแผ่นดิน) พ่อผู้ให้ที่อยู่อาศัยในแผ่นดินไทย และสามคือ หลวงพ่อ ศรัทธาอันสูงสุดถ้าไม่มีหลวงพ่อก็ไม่มีชาวมอญที่นี่ในวันนี้”

สอดคล้องกับงานวิจัยของศิริรัตน์ แอดสกุลและคณะ (2542) ที่ได้กล่าวถึงคนมอญกับ

พุทธศาสนาว่า เมื่อถึงวันพระหรือวันสำคัญทางศาสนา วัดคือแหล่งรวมที่คนทุกเพศทุกวัย ต้องมาโดยนากับข้าวคาวหวานติดตัวมาทำบุญกันด้วยโดยไม่มีใครกะเกณฑ์ งานประเพณีของชุมชน เช่น แข่งเรือยาว สงกรานต์ ลอยกระทง เล่นผีมอญ ต่อยมวยมอญ ประเพณีวันมาฆบูชา ฯลฯ ล้วนมาทำกันที่วัดทั้งสิ้น ผู้เฒ่าผู้แก่ชาวมอญเห็นพระสงฆ์มักคุกเข่าลงไปกราบกับพื้น ถ้าพระสงฆ์เดินมาตามถนนก็กราบไปกับพื้นถนนเลยทีเดียว

ดังนั้นหลวงพ่อดูตมะจึงเป็นเหมือนผู้นำชุมชนตามธรรมชาติที่คนไทยและคนมอญต่างให้ความเคารพนับถือด้วยความศรัทธา เมื่อท่านมีความคิดอย่างไร ชาวบ้านในชุมชนต่างให้ความร่วมมือและสนับสนุนเป็นอย่างดีรวมถึงการสร้างสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ และสะพานข้ามแม่น้ำด้วยเช่นกัน

3.2 วัฒนธรรมและประเพณีของคนมอญดั้งเดิม

เมื่อคนมอญอพยพมาตั้งรกรากในแผ่นดินไทย ความเชื่อหนึ่งของคนมอญที่ทำให้ระบบพึ่งพาอาศัยกันในหมู่เครือขายยังคงเข้มแข็งคือ การนับถือผีตามฝ่ายชาย จะมีการทำพิธีเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษประจำทุกปี ศิริรัตน์ แอดสกุลและคณะ (2542) ได้กล่าวว่า ตลอดชีวิตของชาวมอญนั้นเกี่ยวข้องกับวัดตลอดตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย พระโดยเฉพาะเจ้าอาวาสได้มีบทบาททางด้านผู้นำทางจิตใจ การศึกษา และการพัฒนาชุมชนมาโดยตลอด อาจกล่าวได้ว่าผีที่ชาวมอญนับถือได้แก่ผีมอญหรือผีบ้าน (อาลิกฮอย) ในความหมายของชาวมอญหมายถึง ผู้ที่เป็นบรรพชนและบุพการี ตลอดจนญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งชาวมอญแต่ละตระกูลจะเชิญให้มาสังสถีย่อยอยู่ที่เสาเอกของบ้าน โดยผีบ้านในแต่ละตระกูลอาจมีสัญลักษณ์ที่เหมือนหรือต่างกันได้ เช่น ผีเต่า ผีไก่ ผีงู ผีปลา ผีม้า ผีช้าง เป็นอาทิ

เมื่อระบบอาวุโสหรือการเคารพบรรพบุรุษเป็นไปด้วยความศรัทธา การช่วยเหลือพึ่งพากันระหว่างคนในชุมชนซึ่งที่จริงแล้วก็คือสังคมเครือญาติจึงเป็นไปด้วยความร่วมแรงร่วมใจ เพราะทุกคนต่างมุ่งหวังทำเพื่อชุมชนของตัวเองไม่ได้คิดถึงประโยชน์ส่วนตัวเป็นหลัก กิจกรรมใด ๆ ที่ต้องอาศัยคนในชุมชนจึงสำเร็จได้โดยง่าย เพราะทุกคนในชุมชนนี้ล้วนแล้วแต่เป็นญาติพี่น้องกันทั้งสิ้น

4. ภาพสะท้อนทางด้านการเมืองการปกครอง

ชุมชนสมัยก่อสร้างสะพานอุตตมานุสรณ์มีการอาศัยอยู่ปะปนกันทั้งคนไทย กะเหรี่ยงและมอญ ซึ่งคนมอญส่วนใหญ่ที่อพยพหนีภัยมาจากฝั่งพม่าจะมีสถานภาพเป็นคนพลัดถิ่นไม่ได้ถือสัญชาติไทย ทางกรมไทยเองเห็นว่าชาวมอญไม่ใช่พลเมืองไทยก็สมควรจะถูกผลักดันให้ออกนอกประเทศเหตุผลเนื่องจากไม่มีพื้นที่ให้อยู่อาศัย แต่ด้วยความสามารถในการเจรจาของหลวงพ่อดุตตะกับทางราชการไทยทำให้ชาวมอญพลัดถิ่นอาศัยอยู่ในสังขละบุรีได้ต่อไปแต่อนุญาตให้ชาวมอญมีเพียงแค่ที่ดินที่อยู่อาศัยเท่านั้น โดยปราศจากที่ดินทำกิน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้การปกครองในสมัยนั้นมีลักษณะเน้นผู้นำของชุมชนที่เกิดจากความเคารพศรัทธา เช่น หลวงพ่อดุตตะ เพราะท่านเป็นพระสงฆ์ที่มีบุญคุณโดยเฉพาะในเรื่องของการรวบรวมชาวมอญอพยพและเป็นผู้เจรจากับทางราชการไทยให้พวกเขาได้มีอยู่อาศัย ไม่ต้องถูกผลักดันกลับประเทศพม่า อีกทั้งชาวมอญเหล่านี้อาศัยอยู่ในดินแดนไทยในสถานะผู้พลัดถิ่นที่ไม่มีที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ นอกเหนือไปกว่านั้นจากลักษณะและความสามารถหลาย ๆ ด้านของหลวงพ่อดุตตะจึงทำให้ชาวบ้านมีความนับถือศรัทธาในตัวหลวงพ่อดุตตะอย่างลึกซึ้ง (อรรถวรรณ ทับสกุล, 2546)

หนังสืออุตตมะได้กล่าวว่า “การที่ชาวมอญได้มาอยู่บ้านวังกะ ได้เข้ามาอาศัยอยู่ใน

เมืองไทย ก็เพราะหลวงพ่อดุตตะร้องปลัดเจริญไว้ ดังนั้นใครจะมาอยู่ที่หมู่บ้านนี้ จะต้องปฏิบัติตามกฎ 3 ข้อคือ 1.ห้ามดื่มสุรา 2.ห้ามเล่นการพนัน 3.ห้ามลักทรัพย์และผิดลูกเมียใคร”

ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า หลวงพ่อดุตตะมีบทบาทอย่างสูงทั้งทางโลกและทางธรรมสำหรับคนในชุมชนสังขละบุรีโดยเฉพาะชาวมอญพลัดถิ่นที่มาอาศัยอยู่ในแผ่นดินไทย ดังนั้นนอกเหนือจากบทบาททางพุทธศาสนาแล้ว บทบาททางสังคมการปกครองในฐานะผู้นำที่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมต่อชุมชนได้ถือเป็นเรื่องหนึ่งที่ได้ผลักดันให้การทำกิจการใด ๆ ในยุคสมัยนั้นสำเร็จได้โดยสะดวก

ห้วงวันกับการสร้างสะพานไม้ไผ่ลูกบวบ

เมื่อสะพานอุตตมานุสรณ์พังทลายลงชาวชุมชนไทย-มอญต่างร่วมแรงร่วมใจตามกำลังของตนเองสร้างสะพานไม้ไผ่ลูกบวบสร้างเพื่อใช้งานทดแทนโดยใช้เวลาเพียง 6 วันโดยอาศัยแรงศรัทธาจากชาวบ้านทั้งสองฝั่งแม่น้ำของกาเลียในการจัดหาไม้ไผ่วัสดุ อุปกรณ์ กำลังทรัพย์ และแรงงานเพื่อร่วมกันก่อสร้างสะพานไม้ไผ่ลูกบวบจนสำเร็จใช้งานได้ในเวลารวดเร็ว

การออกแบบสะพานไม้ไผ่ลูกบวบใช้แบบเดิมที่เคยสร้างตั้งแต่ก่อนจะมีสะพานอุตตมานุสรณ์ซึ่งออกแบบโดยหลวงพ่อดุตตะโดยลักษณะโครงสร้างของสะพานไม้ไผ่ลูกบวบในปัจจุบันใช้ไม้ไผ่จำนวน 50 ลำมามัดเป็นกลุ่มเรียกว่า 1 ลูกบวบ โดยตลอดระยะทางของสะพานคาดว่าจะมีลูกบวบทั้งสิ้นไม่ต่ำกว่า 140 ลูกเพื่อให้ตัวสะพานลอยน้ำและพยุงตัวอยู่ผิวน้ำ โดยมีการนำเอาไม้ไผ่มาผ่าซีกเพื่อทำพื้นผิวสะพานและสามารถรองรับน้ำหนักคนทั้งสองฝั่งไทยและมอญเพื่อใช้สัญจรและเดินข้ามไปมาได้ชั่วคราวในวิถีชีวิตประจำวัน ในขณะที่ข้อมูลจากหนังสืออุตตมะได้กล่าวถึงการสร้างทางเดิน

วารสารเกษมบัณฑิต ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2557

ลักษณะหนึ่งที่ใช้ไม้ไผ่มาทำเป็นแพในช่วงก่อนการสร้างสะพานข้ามแควน้อยว่า

“หลวงพ่ोजึงสร้างแพแทนสะพานขึ้นตรงเหนือที่ที่ท่านจะสร้างสะพานจริง แพน้นทำด้วยไผ่บงแพละ 100 ลำ มีเสาริมตลิ่งทั้ง 2 ฝั่งซึ่งเชือกโยงแพแต่ละแพต่อกันเต็มแม่น้ำ บนแพเอาไม้ไผ่สานกันเป็นพื้นอีกจนไม่เห็นรอยต่อระหว่างแพ ข้ามได้อย่างสบาย ต่อมามีคนร้องทุกขว่าแพปิดทางน้ำ เรือแล่นผ่านไม่ได้ หลวงพ่ोजึงทำแพสะพานแบบเปิดได้เวลามีคนขับเรือผ่านให้ตั้งแพตรงกลางออกได้ 2 แพ”

ภาพที่ 2 สะพานไม้ไผ่ลูกบวบที่สร้างมาใช้งานทดแทน

วิธีการสร้างโดยใช้ไม้เป็นความชำนาญเชิงช่างของคนมอญในประเทศพม่า ซึ่งสะพานไม้ไผ่ซึ่งเป็นสะพานไม้ที่ยาวที่สุดในโลกก็เป็นภูมิปัญญาด้านงานไม้ของชาวพม่าเช่นกันการสร้างสะพานไม้ไผ่ลูกบวบสำเร็จได้โดยระยะเพียง 6 วัน ผู้เขียนได้วิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนไทย-มอญต่อการสร้างสะพานไม้ไผ่ลูกบวบ ดังนี้

1. เพื่อประโยชน์ใช้สอยของคนในชุมชน สะพานอุตตามนุสรณ์ถือเป็นตัวเชื่อมการคมนาคมที่สำคัญของชุมชน 2 ฝั่งแม่น้ำของกาเลีย โดยเฉพาะการสัญจรด้วยการเดินเท้า เพราะเป็นย่าน

ระยะเวลา ระยะทางเมื่อสะพานอุตตามนุสรณ์พังลงหากจะสัญจรไปมาหาสู่กันจะต้องเดินทางโดยถนนที่ตัดอ้อมเนินเขาโดยมีระยะทางประมาณ 4 - 5 กิโลเมตรทำให้เกิดความยากลำบากตั่งนั้น ชุมชนไทยและมอญจึงต้องพยายามเร่งมือในการสร้างสะพานชั่วคราวเพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์และบรรเทาปัญหาเฉพาะไปก่อน

2. คติความเชื่อเรื่องการทำบุญโดยการสร้างสะพานหรือสร้างทาง

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ทั้งชาวไทยและมอญที่ยังคงศรัทธาพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า คนกลุ่มนี้ยังยึดโยงคติความเชื่อทั้งแบบพุทธ พราหมณ์ และผีไว้ในชีวิตประจำวัน คติความเชื่อเรื่องการทำบุญโดยการสร้างสะพานหรือสร้างทางเป็นความเชื่อที่สืบทอดต่อเนื่องกันมา ทำให้ผู้มีจิตศรัทธาส่วนใหญ่อยากจะมีส่วนร่วมในการสร้างสะพานไม้ไผ่ลูกบวบให้สำเร็จขึ้นเพราะถือได้ว่าเป็นการทำบุญประการหนึ่งที่ช่วยให้ผู้คนสามารถสัญจรได้อย่างสะดวกและที่สำคัญเส้นทางนี้ยังเป็นเส้นทางที่พระภิกษุใช้บิณฑบาตในตอนเช้า และพุทธศาสนิกชนยังสามารถใช้เดินเท้าไปทำบุญที่วัดวังแก้วเวการาม และเจดีย์พุทธคยาได้

“...ผู้ที่ทำบุญด้วยการสร้างสะพาน จะได้รับานิสงส์ในผลบุญนั้นอย่างสูงส่ง คือในยามยากก็มีผู้เข้ามาช่วยเหลือ จะมีแต่คนหยิบยื่นน้ำใจให้อยู่เสมอ เป็นที่รักของคนรอบข้าง การงานก็จะมี ความมั่นคง ถึงเริ่มกระทำการสิ่งใดไม่นาน ก็จะมีผู้ใหญ่เห็นความตั้งใจ และหยิบยื่นตำแหน่งหน้าที่ที่สูงขึ้นให้ ชีวิตครอบครัวก็เหมือนกับสะพาน ซึ่งแข็งแกร่งมั่นคง อานิสงส์นี้ส่งผลให้เห็นทางสว่างทุกครั้งที่มี ด ม น เ ห มี อ น มี ค น มา ขี้ ท า ง ให้ . . . ”
(<http://www.thethan.com/saranalu/S1/3.html> ค้นเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2557)

“...อานิสงส์ของการสร้างถนนเข้าวัด ส่งผลให้มีผู้ทางในการทำมาหากิน มีช่องทางเสมอ เดินทางก็ปลอดภัยแคล้วคลาด ไม่มีอุปสรรค คล่องตัว สะดวกสบายขึ้น ไม่ว่าจะทำอะไรก็ไม่ติดขัด มีหนทางโล่งเตียน เหมือนดั่งถนนที่ช่วยให้สาธุชนทั้งหลายได้เดินทางกันมาทำบุญในวัดได้ง่ายดาย แก่กรรมให้กับผู้ที่ไม่รู้อนาคตตัวเอง ไม่รู้จะทำอะไรในชีวิต ชีวิตพบกับทางตัน มีแต่แต่ด้านปัญหาหม้อม...”

(สำนักสงฆ์แพร่ธรรมจักร, 2557)

3. เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของอำเภอสังขละบุรี

สะพานอุตตมานุสรณ์ถือเป็นสถานที่สำคัญแห่งหนึ่งของการท่องเที่ยวสังขละบุรี เมื่อสะพานขาดลงในช่วงแรกหลายคนคาดว่าจะส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวเป็นอย่างมากเพราะนักท่องเที่ยวนิยมมาถ่ายรูปกับสะพานอุตตมานุสรณ์ และสะพานแห่งนี้ยังใช้เดินไปสัมผัสกับวิถีชีวิตคนมอญที่ชุมชนมอญฝั่งตรงข้ามได้สะดวกสบาย รวมถึงนักท่องเที่ยวที่เดินเข้าจะได้ทำบุญตักบาตรกับพระภิกษุสงฆ์ที่บริเวณสะพานแห่งนี้

ด้วยเหตุนี้คนในชุมชนทั้งไทย-มอญที่ปัจจุบันมีรายได้ส่วนหนึ่งมาจากธุรกิจท่องเที่ยวจึงได้ร่วมกันสร้างสะพานหรือสร้างทางเพื่อให้ธุรกิจท่องเที่ยวยังสามารถดำเนินกิจกรรมต่อไปได้เป็นการทุเลาปัญหาในเบื้องต้น แต่ด้วยรูปแบบของสะพานที่แปลก สะดุดตาและสะพานนี้สร้างขึ้นเพียงชั่วคราวจึงเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ของอำเภอสังขละบุรี สิ่งเหล่านี้จึงกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือนยังอำเภอสังขละบุรีอย่างต่อเนื่องไม่แตกต่างกับช่วงที่สะพานอุตตมานุสรณ์ยังใช้งานได้

จากปัจจัยข้างต้นดังที่กล่าวมาจะเห็นว่าความเสียหายของสะพานอุตตมานุสรณ์ส่งผลกระทบต่อชีวิตปัจจุบันในปัจจุบันทั้ง 4 ด้านซึ่ง

เกี่ยวข้องกับคนในชุมชนโดยตรง ทั้งหมดนี้จึงเป็นส่วนสำคัญในการผลักดันให้เกิดความมีส่วนร่วมของชุมชนไทย-มอญและทำให้สะพานไม้ไผ่ลูกบวบสามารถสร้างเสร็จเพียง 6 วันจากเดิมที่ได้กำหนดระยะเวลาก่อสร้างไว้ 2 สัปดาห์

หนึ่งปีกับการรื้อคอยการซ่อมสะพานอุตตมานุสรณ์: ความเปลี่ยนแปลงทางวิถีชีวิตของชุมชนไทย-มอญ สังขละบุรี

นับตั้งแต่ปี 2528 -2530 ที่หลวงพ่อดุตตะมามีดำริสร้างสะพานอุตตมานุสรณ์เพื่อเชื่อมระหว่างฝั่งไทยกับฝั่งมอญ ด้วยเวลา 2 ปีสะพานอุตตมานุสรณ์สามารถสร้างเสร็จสมบูรณ์และใช้งานได้ หลังจากนั้นได้มีการซ่อมแซมตามสภาพมา 5 ครั้ง ครั้งล่าสุดเมื่อปี พ.ศ.2554 จนมาถึงวันที่ 28 กรกฎาคม 2556 สะพานอุตตมานุสรณ์ได้พังลงจากกระแสน้ำที่ไหลเชี่ยว คนในชุมชนจึงได้สร้างสะพานไม้ไผ่ลูกบวบเพื่อใช้งานชั่วคราวระหว่างรอการซ่อมแซมโดยใช้เวลาเพียง 6 วัน

จากวันนั้นถึงวันนี้ใกล้ครบเวลา 1 ปีที่สะพานอุตตมานุสรณ์เกิดความเสียหายแต่ยังไม่ปรากฏความคืบหน้าในการดำเนินการซ่อมแซมสะพานอย่างเป็นรูปธรรม จนจังหวัดกาญจนบุรียกเลิกการว่าจ้างกับบริษัทเอกชนแห่งหนึ่งเนื่องจากไม่สามารถดำเนินการซ่อมแซมสะพานอุตตมานุสรณ์ได้เสร็จสมบูรณ์ทันตามสัญญา และอาจจะต้องยอมเสียค่าปรับในกรณีเลิกสัญญาเป็นเงิน 10 ล้านบาท นำมาซึ่งความเคลือบแคลงสงสัยของประชาชน จนมีการเรียกร้องให้เกิดการตรวจสอบเกิดขึ้น เพราะเงิน 10 ล้านบาทที่อาจจะต้องชดเชยค่ายกสัญญาให้กับบริษัทเอกชนจนท้ายที่สุดท่าทางกองพล 9 พร้อมชาวบ้านอำเภอสังขละบุรีได้ระดมกันจัดหาไม้และลงมือลงแรงช่วยกันซ่อมแซมสะพานอุตตมานุสรณ์ด้วยพลังของชุมชนอีกครั้ง

มีข้อสงสัยเกิดขึ้นมากมายว่าเพราะเหตุใดร่วม 1 ปีแล้วสะพานยังซ่อมแซมไม่เสร็จเนื่องจากสะพานขาดตรงกึ่งกลางไม่ได้พังทลายลงทั้งหมดเมื่อเทียบกับข้อมูลในอดีตข้างต้นจะเห็นถึงความแตกต่างของการสร้างสะพานแต่ละครั้ง จากปรากฏการณ์ดังกล่าวผู้เขียนเห็นว่าสิ่งเหล่านี้กำลังสะท้อนภาพบางอย่างของสังคมไทย-มอญ สังขละบุรีที่เปลี่ยนแปลงไปในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. ภาพสะท้อนทางสังคม

สังคมไทยและมอญสังขละบุรีในปัจจุบันเป็นสังคมที่ขยายตัวมากขึ้นจากเดิมที่เป็นเพียงมอญผลัดถิ่นในหมู่บ้านเล็ก ๆ แต่ในปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่ามอญรุ่นใหม่ผสมผสานกับชุมชนไทยจนเกิดการกลมกลืนทางวัฒนธรรม (Assimilation) ตามลำดับสอดคล้องกับแนวความคิดของอมรา พงศาพิชญ์ (2529) เกี่ยวกับการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมนั้นหมายถึง การที่สมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งรับเอาวัฒนธรรมของอีกกลุ่มหนึ่งในทุกกรณี จนทำให้สูญเสียเอกลักษณ์เดิมไป มีการยอมรับทางสถานภาพว่ามีฐานะในสังคมเช่นเดียวกับสมาชิกคนอื่น ๆ ปัจจัยที่ทำให้เกิดการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมได้แก่ นโยบายของรัฐ (assimilation) การศึกษา (education) การประกอบอาชีพ (occupation) การแต่งงานเข้ากับสมาชิกของสังคมใหญ่ (intermarriage) และการย้ายถิ่น (migration) ด้วยเหตุนี้ลักษณะสังคมไทยและมอญมีลักษณะการพึ่งพาอาศัยกันตามระบบอาวุโส หรือแบบเครือญาติจึงลดน้อยลงเน้นความเป็นปัจเจกมากขึ้น

2. ภาพสะท้อนทางเศรษฐกิจ

คนในชุมชนไทยและมอญสังขละบุรีในปัจจุบันดำรงชีพโดยทำงานในระบบอุตสาหกรรมมากขึ้นกว่าอาชีพเกษตรกรรม เหตุหนึ่งก็เพราะพื้นที่ภาคเกษตรกรรมน้อยลงซึ่งเป็นผลพวงจากการสร้างเขื่อนวชิราลงกรณ์ (เขาแหลม) ชาวมอญเริ่มมี

อาชีพใหม่ ๆ เกิดขึ้น อาทิ ลูกจ้างให้กับนายทุนคนไทยฝั่งอำเภอ เช่น โรงงานเย็บผ้า บ้านพักตากอากาศ ร้านค้า ร้านอาหาร อาชีพค้าขายสินค้าอุปโภคบริโภค อาชีพค้าขายจำหน่ายสินค้าที่ระลึก เป็นต้น (อรรธรณ ทับสกุล, 2546)

ดังนั้นวิถีชีวิตของคนไทยและมอญจึงยึดติดกับรายได้มาจากการทำงานในระบบอุตสาหกรรมซึ่งส่วนใหญ่เป็นรายได้รายวันสิ่งเหล่านี้จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้วิถีชีวิตของคนเปลี่ยนแปลงไปเพราะต้องปรับเข้ากับระบบ เงินกลายเป็นปัจจัยสำคัญการดำรงชีวิต การขาดงานหยุดงานเพื่อกิจกรรมสาธารณะเป็นเรื่องที่ต้องตระหนักอย่างมากเพราะหมายถึงการขาดรายได้ค่าครองชีพซึ่งหากเทียบกับสมัยก่อนการดำรงชีพอยู่ด้วยการแลกเปลี่ยนจึงทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการสร้างสะพานได้ง่ายกว่า

3. ภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมและประเพณี

พุทธศาสนาสำหรับคนไทยและมอญสังขละบุรียังถือว่ามีความสำคัญมากในชุมชนแถบนี้เนื่องจากวัดและชุมชนมีความผูกพันใกล้ชิดกันมาตั้งแต่สมัยก่อตั้งชุมชน ด้วยเหตุนี้ผู้สูงอายุที่ยังเป็นผู้ใหญ่ในชุมชนยังสืบทอดแนวคิดประเพณีทั้งแบบพุทธ และความเชื่อดั้งเดิมแบบมอญให้คนรุ่นใหม่ได้เห็น ในขณะที่เดียวกันคนรุ่นใหม่บางส่วนก็ยังมีโอกาสมิมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาและความเชื่อ แต่ขณะที่คนรุ่นใหม่บางส่วนให้ความสำคัญกับพุทธศาสนาและประเพณีความเชื่อแบบมอญลดน้อยลงเนื่องจากมีความเป็นไทยมากขึ้นทั้งเชื้อชาติและสัญชาติ รวมทั้งความผูกพันต่อความยากลำบากในสมัยเป็นมอญพลัดถิ่นได้เจือจางลงตามกาลเวลา

4. ภาพสะท้อนทางด้านการเมืองการปกครอง

ในยุคสมัยปัจจุบันการเมืองการปกครอง อำเภอสังขละบุรีได้รับการดูแลจากเจ้าหน้าที่ผู้ปกครองทางรัฐไทย จึงส่งผลให้ผู้นำตามธรรมชาติที่เคยมีบทบาทกลับมีความสำคัญลดน้อยลง เมื่อมีคนรุ่นใหม่ที่มีจำนวนมากขึ้นและเติบโตขึ้น ความผูกพันความศรัทธาในระบบอาวุโสแต่ดั้งเดิมจึงเหลือแต่เพียงกลุ่มผู้สูงอายุที่นับวันจะลดน้อยลงทุกขณะ เช่น ในกรณีการมรณภาพของพระอุทุมมะซึ่งเป็นเหมือนผู้นำทางจิตวิญญาณของคนในชุมชนแถบนั้น แม้ปัจจุบันมีพระมหาสุชาติ สิริปัญโญ มาเป็นเจ้าอาวาสก็ยังถือได้ว่าเป็นผู้มีบทบาทในชุมชนตามสมควรแต่อาจจะไม่เท่ากับสมัยพระอุทุมมะยังมีชีวิตอยู่

ดังนั้นการยึดที่ตัวบุคคลจึงมีความเปลี่ยนแปลงไปโดยให้ความสำคัญน้อยลงโดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ที่มีความเป็นไทยมากขึ้นประกอบกับการเกิดมาโดยได้รับสัญชาติไทยจึงถูกปกครองโดยกฎหมายไทย จึงไม่ได้รู้สึกผูกพันกับบุคคลที่มีบุญคุณดังเช่นบรรพบุรุษที่ได้อพยพมาตั้งรกรากเป็นมอญพลัดถิ่นเหมือนในยุคสมัยก่อน

ความกลมกลืนทางวัฒนธรรม : ความล้มสลายของชุมชนสังขละบุรีเดิม หรือเดินไปคู่ขนาน ?

จากความเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและประเพณี การเมืองการปกครองจากทั้ง 2 ยุคสมัยคือ ยุคช่วงสร้างสะพานอุตตมานุสรณ์ และยุคสมัยสร้างสะพานไม้ไผ่ลูกบวบ แนวคิดและทฤษฎีความกลมกลืนทางวัฒนธรรมสามารถอธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าวได้ชัดเจนถึงความสัมพันธ์เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป แนวความคิดหนึ่งซึ่งมีความสัมพันธ์กับความกลมกลืนทางวัฒนธรรม คือ การผสมผสานทางวัฒนธรรม (acculturation) หมายถึงการรับเอาวัฒนธรรมของสังคมอื่นมาปฏิบัติและกลายเป็นวัฒนธรรมที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาดูเหมือนจะสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงไปของชุมชนสังขละบุรีดังที่ได้กล่าวมา

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2552 อ้างถึงใน มิวตัน เอ็ม กอร์ดอน (Miltion M. Gordon) , 1964) โดยกล่าวถึงตัวแปรต่าง ๆ ตามขั้นตอนเกี่ยวกับกระบวนการความกลมกลืนทางวัฒนธรรม ดังนี้

ตารางที่ 1 กระบวนการความกลมกลืนทางวัฒนธรรม

กระบวนการย่อย	ประเภทหรือขั้นตอนของความกลมกลืนทางวัฒนธรรม	ศัพท์เฉพาะ
1. การเปลี่ยนแปลงแบบแผนวัฒนธรรมไปสู่วัฒนธรรมของสังคมเจ้าของถิ่น (host society)	ความกลมกลืนทางด้านวิถีการดำรงชีวิต	การผสมผสานทางวัฒนธรรม (Acculturation)
2. การได้รับการยอมรับให้เข้าเป็นสมาชิกในองค์กรหรือสถาบันในระดับท้องถิ่น	ความกลมกลืนทางโครงสร้าง (Structural Assimilation)	ไม่มี
3. การแต่งงานระหว่างกลุ่มอย่างแพร่หลาย	ความกลมกลืนทางการสมรส (Marital Assimilation)	ความกลมกลืนทางชีวภาพ
4. สังคมเจ้าของถิ่นมีความรู้สึกเป็นประชากรกลุ่มเดียวกัน	ความกลมกลืนทางด้านเอกลักษณ์ (Identification Assimilation)	ไม่มี
5. การไม่มีความเคียดแค้น (Absence of Prejudice)	ความกลมกลืนทางด้านทัศนคติ (Attitude Recreational Assimilation)	ไม่มี
6. การไม่มีการเลือกปฏิบัติ (Absence of Discrimination)	ความกลมกลืนทางด้านการยอมรับทางพฤติกรรม (Behavior Receptional Assimilation)	ไม่มี
7. การไม่มีความขัดแย้งเกี่ยวกับค่านิยมและอำนาจ (Absence of Value and Power Conflict)	ความกลมกลืนทางด้านพลเรือน (Civic Assimilation)	ไม่มี

จากแนวคิดและทฤษฎีข้างต้นเมื่อนำมาเปรียบเทียบความแตกต่างทางวิถีชีวิตของชุมชนไทยและมอญสังขละบุรีในยุคสมัยที่แตกต่างกันพบว่าวิถีชีวิตของชุมชนไทยและมอญสังขละบุรีมีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิงในทุกด้านด้วยปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในชุมชนโดยผ่าน

กระบวนการย่อยในขั้นตอนต่าง ๆ ทั้ง 7 กระบวนการตามที่ การ์ดอนได้กล่าวไว้ และเมื่อเปรียบเทียบวิถีชีวิตชุมชนไทย-มอญ ที่เปลี่ยนแปลงไปในระยะเวลาการช่อมสะพานอุตตมานุสรณ์นั้น มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงดังที่สรุปในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความแตกต่างทางวิถีชีวิตของชุมชนไทย-มอญสังขละบุรีในช่วงสร้างสะพาน
อุตตมานุสรณ์กับช่วงซ่อมแซมสะพานอุตตมานุสรณ์

วิถีชีวิตชุมชนไทย-มอญ	ช่วงสร้างสะพานอุตตมานุสรณ์	ช่วงซ่อมแซม สะพานอุตตมานุสรณ์
ทางด้านสังคม	สังคมเครือญาติ	สังคมขยายใหญ่
ทางด้านเศรษฐกิจ	พึ่งพาอาศัย	ระบบทุนนิยม
ทางด้านวัฒนธรรมประเพณี	ศาสนาพุทธและความเชื่อ ดั้งเดิมของคนมอญที่มีความ ศรัทธาสูง	ศาสนาพุทธและความเชื่อของ คนมอญที่ลดลง
ทางด้านการเมืองการปกครอง	ภายใต้การดูแลของรัฐไทยโดยมี หลวงพ่อดูตมะเป็นผู้นำตาม ธรรมชาติทางความคิดและจิต วิญญาณ	ภายใต้การปกครองของรัฐไทย อย่างเต็มรูปแบบ

ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการประมูลจำงเหมาะในการสร้างสะพาน สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปจากวิถีชีวิตที่เคยมีความคิดต้องร่วมมือกันของประชาชนเปลี่ยนแปลงไปพร้อมกับมีอิทธิพลของการเปลี่ยนวิถีชีวิตภาคเกษตรกรรมมาเป็นภาคอุตสาหกรรมและธุรกิจบริการมีผลกระทบต่อทัศนคติของการรวมพลังชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชนของไทย-มอญที่เคยมีมาในอดีต

ความกลมกลืนทางด้านวิถีการดำรงชีวิต หรือการผสมผสานทางวัฒนธรรม (Acculturation) ในช่วงแรกสังคมไทยและมอญสังขละบุรีต่างพึ่งพาอาศัยกัน อยู่ร่วมกันด้วยความปกติ แต่เมื่อสังคมขยายใหญ่ขึ้นมีการติดต่อสื่อสารคมนาคมมากขึ้น การอยู่ร่วมกันของชุมชนนี้จึงเป็นลักษณะของการผสมผสานทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการกลมกลืนทางวัฒนธรรมในระยะต่อมานั้นคือ ความกลมกลืนทางโครงสร้าง (Structural assimilation) เพราะเมื่อชุมชนมีการผสมผสานกันแล้ว โครงสร้างทางสังคมจึงขยายตัวขึ้นโดยมีโครงสร้างที่

เปลี่ยนแปลงได้โดยสามารถเปิดรับซึ่งกันและกัน และสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้ระหว่างคนไทยและคนมอญ ประกอบกับปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างสังคมและเศรษฐกิจคือการสร้างเขื่อนวชิราลงกรณ์ (เขาแหลม) ที่ทำให้สังคมเติบโตขึ้น เจริญก้าวหน้าทางด้านสาธารณูปโภคมากขึ้น การคมนาคมสะดวกขึ้น แต่พื้นที่ภาคเกษตรกรรมน้อยลง ระบบอุตสาหกรรมแบบทุนนิยมจึงเริ่มเข้ามาในพื้นที่

ขณะเดียวกันความกลมกลืนทางการสมรส (Marital assimilation) ระหว่างคนไทยและคนมอญเป็นอีกกระบวนการย่อยที่เกิดขึ้นในชุมชนนี้ คนรุ่นใหม่ที่มีเชื้อชาติไทยร่วมกับมอญและมีสัญชาติไทยได้เกิดขึ้น ซึ่งทำให้สังคมขยายออกไปมากกว่าเดิม การเปิดรับสังคมแบบเมืองใหญ่เริ่มเข้ามาและระบบอาวุธ เครือญาติที่มีมาแต่เดิมเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงคนในชุมชนจึงผูกพันกับบรรพบุรุษตนเองน้อยลง และคนรุ่นใหม่ที่มาดประสพการณ์ร่วมในการผลิตกับบรรพบุรุษจึงไม่ได้ความสำคัญกับ ผู้นำตามธรรมชาติ หรือเชื่อในความเชื่อดั้งเดิมที่

นับถือกันมาอย่างเข้มข้น เมื่อคนรุ่นใหม่กับคนรุ่นเก่าอยู่ร่วมกันในสังคมเดิม เพราะมีการกลมกลืนทางการสมรสแล้วความรู้สึกเป็นประชากรกลุ่มเดียวกันจึงเกิดขึ้น หรือที่เรียกว่า ความกลมกลืนทางด้านเอกลักษณ์ (Identification assimilation) ซึ่งนำไปสู่การไม่มีความเคียดแค้น (Absence of prejudice) หรือเป็นขั้นตอนของความกลมกลืนทางด้านทัศนคติ (Attitude receptional assimilation) การไม่เลือกปฏิบัติ (Absence of discrimination) หรือเป็นขั้นตอนความกลมกลืนทางการยอมรับทางพฤติกรรม (Behavior receptional assimilation) และนำสู่กระบวนการย่อยสุดท้ายนั่นคือการไม่มีความขัดแย้งเกี่ยวกับค่านิยมและอำนาจ (Absence of value and power conflict) หรือขั้นตอนของความกลมกลืนทางด้านพลเรือน (Civic assimilation) ในที่สุด

ดังนั้นเกือบ 1 ปีที่สะพานอุตตมานุสรณ์ได้รับความเสียหายจึงไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะสามารถซ่อมแซมให้กลับมาใช้งานได้โดยเร็วเมื่อเทียบกับอดีต อาจกล่าวได้ว่า ชุมชนไทยและมอญสังขละบุรี ได้เติบโตขึ้นเป็นแบบสังคมเมืองโดยมีการพึ่งพาตนเองน้อยลง มีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ความผูกพันใกล้ชิดแบบระบบเครือขาย บรรพบุรุษก็น้อยลงตามสายเลือดที่ห่างไกลออกมา ซึ่งส่งผลต่อระบบความเชื่อในรากเหง้าวัฒนธรรมเดิมของตนเอง ในขณะที่เดียวกันคนในชุมชนต่างอาศัยและหวังพึ่งกลไกของระบบรัฐเข้ามาจัดการตามขั้นตอนต่าง ๆ มากกว่าที่จะเน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนด้วยกันเอง ดังเช่นในอดีต

ผู้เขียนจึงอนุมานได้ว่าอนาคตต่อไปการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนจะลดน้อยลงจะมีลักษณะเข้าข่ายทฤษฎีเอกวัฒนธรรม (Melting pot theory) มากขึ้นเป็นลำดับกล่าวคือจะไม่มีแตกต่างระหว่างคนมอญและคนไทยหลงเหลืออยู่ ดังนั้นจึงเป็นเรื่องที่ผู้เกี่ยวข้องควรจะต้องหันมา

สนใจและดูแลชุมชนไทย-มอญสังขละบุรีให้เติบโตไปตามระบบเมืองโดยยังไม่ต้องรื้อถอนรากเหง้าเดิมที่มีทุนวัฒนธรรมอยู่ หรือเป็นไปในลักษณะทฤษฎีพหุวัฒนธรรม (Cultural pluralism theory) พยายามรักษาการมีส่วนร่วมของชุมชนสร้างจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์ให้กับคนในพื้นที่เพื่อให้สังคมไทย-มอญสังขละบุรีเดินคู่ขนานไปกับความเจริญที่กำลังถาโถมเข้ามาและนำมาสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง

สรุป

สะพานไม้ไผ่ลูกบวบเป็นสะพานที่สร้างขึ้นชั่วคราวเพื่อทดแทนสะพานอุตตมานุสรณ์สะพานไม้ที่เชื่อมต่อระหว่างฝั่งไทยและฝั่งมอญ การสร้างสะพานไม้ไผ่ลูกบวบสะท้อนวิถีชีวิตของคนไทย-มอญสังขละบุรีในยุคปัจจุบันได้ชัดเจนว่ามีความแตกต่างจากสังคมคนไทย-มอญสมัยเมื่อสร้างสะพานอุตตมานุสรณ์

เมื่อสะพานอุตตมานุสรณ์ได้พังทลายจากภัยธรรมชาติ ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องต่างพยายามช่วยกันซ่อมแซมให้สะพานกลับมาใช้งานได้เร็วที่สุดเท่าที่สามารถจะทำได้ แม้จะใช้เวลาเกือบ 1 ปีแล้วก็ตาม คาดว่ารูปแบบของสะพานไม้อุตตมานุสรณ์หลังจากการซ่อมแซมคงเปลี่ยนแปลงไปเน้นประโยชน์ใช้สอยและมีความแข็งแรงคงทนมากขึ้น ความเปลี่ยนแปลงของสะพานไม้แห่งนี้คงเป็นเช่นเดียวกับสภาพวิถีชีวิตของชุมชนไทย-มอญสังขละบุรีที่เปลี่ยนไปตามกาลเวลา กระแสน้ำที่เชี่ยวกรากที่พัดสะพานขาด หากจะเปรียบคงไม่แตกต่างกับ กระแสนิยมและความเจริญของสังคมเมืองภายนอก ที่ไหลบ่ามายังอำเภอสังขละบุรีและนำพาความเจริญก้าวหน้าสู่ที่แห่งนี้จนทำให้ชุมชนไทย-มอญสังขละบุรีจะไม่มีวันรักษาสภาพวิถีชีวิตดั้งเดิมไว้ได้อีกต่อไป

บรรณานุกรม

- ศิริรัตน์ แอดสกุลและคณะ.(2542).การดำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวมอญ : กรณีศึกษาชุมชนมอญบ้านม่วง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี.รายงานผลการวิจัยเงินอุดหนุนงบประมาณแผ่นดิน จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข.(2552).การศึกษาสังคมและวัฒนธรรม : แนวความคิด วิธีวิทยา และทฤษฎี.คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุภรณ์ โอเจริญ.(2519). ชาวมอญในประเทศไทย : วิเคราะห์ฐานะและบทบาทในสังคมไทยตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนกลางถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยอุตรดิตถ์.(มปป.).กรุงเทพมหานคร : บริษัทพัฒนกุลกรุป
- สำนักสงฆ์แพร่ธรรมจักร.ขอเชิญร่วมทำบุญสร้างถนนคอนกรีตทางขึ้นสำนักสงฆ์แพร่ธรรมจักร.[2556].
ค้นเมื่อ วันที่ 1 เมษายน 2557.จาก
<http://www.dhammathai.org/webbokboon/dbview.php?No=2027>
- อมรา พงศาพิชญ์.(2529). “แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อย.”ในเอกสารการสอนชุดวิชาปัญหาการเมืองส่วนภูมิภาค และชนกลุ่มน้อย. หน่วยที่ 9-15 สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช.
- อรรณพ ทับสกุล.(2546). หลวงพ่ออุตตมะ: ผู้นำทางวัฒนธรรมกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของหมู่บ้านมอญพลัดถิ่นสังขละบุรี.วิทยานิพนธ์ภาควิชามานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
- อานิสงส์ผลบุญจากการทำบุญ 40 แบบ.[มปป.]. ค้นเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2557.จาก <http://www.the-than.com/saranalu/S1/3.html>
- Barth, Ernest A.T.and Donald Neel.(1972). **Conceptual Frameworks for the Analysis of Race Relation, Social Forces.**
- Foster, Brian L.(1972).**Ethnicity and Economy** : The Case of the Mons in Thailand.
Unpublished Doctoral Dissertation, The University of Michigan.
-(1982).Commerce and Ethic Different : **The Case of the Mon in Thailand.**
Ohio : Ohio University.
- Keyes, C.F.(1982).**Ethnic Change.** Seattle : University of Washington Press.